

El lloc preeminent de la literatura neogrega a casa nostra

per Montserrat Franquesa i Joaquim Gestí

La literatura neogrega a casa nostra és coneguda fonamentalment gràcies a una sèrie de traduccions que per la seva importància i per la dels traductors que les van fer possibles han arribat a ocupar un lloc preeminent dins de la història de la traducció als Països Catalans.

Ens referim, evidentment, als poemes de Kavafis, traduïts per Carles Riba, i a les novel·les de Nikos Kazantzakis, *El Crist de nou crucificat* i *Alexis Zorbàs*, versionades per Joan Sales i Jaume Berenguer Amenós, respectivament.

Tanmateix de 1881 a 1897 es van traduir al català obres d'autors grecs d'absoluta actualitat com ara Dimitrios Vikelas, Aristotelis Valaoritis, Dionisios Solomós i Mariana Kamboroglou. Per entendre les causes de l'interès per la literatura d'aquest país a final del XIX s'han de tenir en compte dos aspectes: d'una banda, el context històric de Catalunya i de Grècia en els darrers cinquanta anys del segle XIX; de l'altra, la figura de l'historiador i hel·lenista Antoni Rubió i Lluch, veritable introductor de la cultura i de la literatura neogregues a casa nostra.

Després de 1897 s'obre un llarg període de més de seixanta anys, fins al 1959, sense que es publiqui cap traducció més. Les causes que explicarien aquest buit no són clares i es fa difícil trobar elements objectius que permetin arribar a conclusions definitives. A partir de 1959, data de la publicació d'*El Crist de nou crucificat* de Nikos Kazantzakis, la literatura neogrega torna a casa nostra, tot i que amb un cert retard i de manera fragmentària.

L'any 1965 es publicà una altra obra de l'escriptor cretenc, *Alexis Zorbàs*. La traducció fou obra de Jaume Berenguer Amenós un dels grans hel·lenistes catalans del nostre segle. La seva tasca en el camp de la didàctica de la filologia grega clàssica i el treball d'anys com a traductor i membre del consell directiu de la Fundació Bernat Metge li atorguen un lloc d'honor entre els hel·lenistes del nostre país.

L'any 1962 es publiquen pòstumament les versions que Carles Riba féu de Kavafis. Aquestes traduccions s'emmarquen dins la febre kavafiana que recorre Europa a final dels quaranta i a l'inici dels cinquanta. Dos filòlegs, Joan Ferraté i Eudald Solà, maldaren per completar les poesies de Kavafis no traduïdes per Riba. El 1975, es publiquen amb molt poc marge de temps els *Poemes de Kavafis* d'Eudald Solà i els *Vuitanta-vuit poemes de C. P. Cavafis* de Joan Ferraté

A partir dels setanta la literatura neogrega arriba a Europa de la mà de nous autors, bàsicament dels poetes de la generació dels trenta. En el cas d'alguns d'aquest autors, com ara Seferis i Elitis, la concessió dels respectius premis Nobel —el 1963 i el 1979, respectivament— n'afavoreix la difusió.

A Catalunya, l'aparició de neohel·lenistes com l'esmentat Eudald Solà o Carles Miralles permeten la seva incorporació, però sempre d'una manera molt fragmentària.

Els darrers quinze anys hem assistit a una normalització de traduccions acompanyada d'una relativa actualització de la literatura neogrega a casa nostra. Al llarg d'aquests anys s'han traduït quasi una trentena d'obres, gairebé dues traduccions a l'any, que han permès que el lector català es pugui fer una idea prou clara d'una literatura vigorosa i variada com ho és la grega.